

KUVVADDAR OĞULLARI

M. ZEKİ ORAL

Müzeler Umum Müdürlüğü Arşiv Şefi

Türkiye Selçuklu devletinin çökmesi üzerine Anadolu'da kurulan beylikleri biliyoruz. Onlardan başka ve onlar kadar önemli olmıyan beylikler de vardır. Bunları me hazarımızda “Tavâif-i mülûkten müteferrikîn” başlığı altında yazılmış görüyoruz.¹ Konumuz olan Kuvvaddar oğulları işte bu müteferrik beylerden sayılabilir. Bunlar hakkında malûmat şimdilik Bezm ü Rezmin iki kaydı ile Taşköprü'de bulunmuş iki mezar taşına inhisar etmektedir. Önce mezar taşlarını inceleyelim :

Kastamonu ilinin Taşköprü ilcesi merkezindeki Hüsamüddin mescidi haziresinde bulunan bu iki mezardan birisi 825 H. yılında ölmüş bulunan Kuvvaddar oğlu İlyas Bey oğlu Ali Bey'e, diğeri de 826 H. yılında vefat eden kardeşi Kuvvaddar oğlu İlyas Bey oğlu Sevindik Bey'e aittir. I. Resim de görülen sandukalı mezar Ali Bey'e ait olup baş ve ayak tarafına dikilmiş iki mermer taşla bu taşların arasına konmuş mermer sandukadan ibarettir. Üzerinde şu yazılar vardır :

Sandukanın yanlarında üstte :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَاُولُو الْعِلْمِ
قَوَّامًا بِالْقِسْطِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ اِنَّ الدِّیْنَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ ﴿۱﴾ اٰمِیْن
یا رب العالمین

Sandukanın yanlarında altta:

ایرمیه بختومه دیریکن خلل — ناکه ناکه ایردی چنکال اجل
چون اجل چنکالنه اولدم اسیر — کسه بولنمادی با کا دستگیر

¹ Düvel-i İslâmiye, s. 319 Türklerin ve Moğolların tarih-i umumisi c. 4, s. 140; İ. Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu beylikleri. s. 57; Cami üd-düvel.

Sanduka üzerindeki yazıların birincisi âyettir (Sûrei Âl-i İmran, âyet 17-18); ikincisi ise XV. asır türkçesi ile yazılmış iki beyittir.

“Talihime hâlel gelmesin, bahtım bozulmasın derken yavaş
yavaş ecel çengeli erişti
Ecel çengelince esir olduktan sonra elimden tutacak kimse
bulunmadı”

şeklinde bugünkü şivemize çevrilebilir. Mezarın baş ve ayak taş-
larında şu yazılar vardır: Yazıların buldukları yerler krokide
rakamlarla gösterilmiştir:

Baş taşının dış yüzünde:

- I — 1 — هو الغفور
2 — انشا هذا روضة
3 — الشريفة المنورة افتخار
4 — الشبان خلاصة الانسان
5 — المرحوم المغفور السعيد

Baş taşının iç tarafında:

- II — 1 — الشهيد
2 — المحتاج الى رحمة
3 — الله تعالى بعفوه و غفرانه

Ayak taşının iç yüzünde:

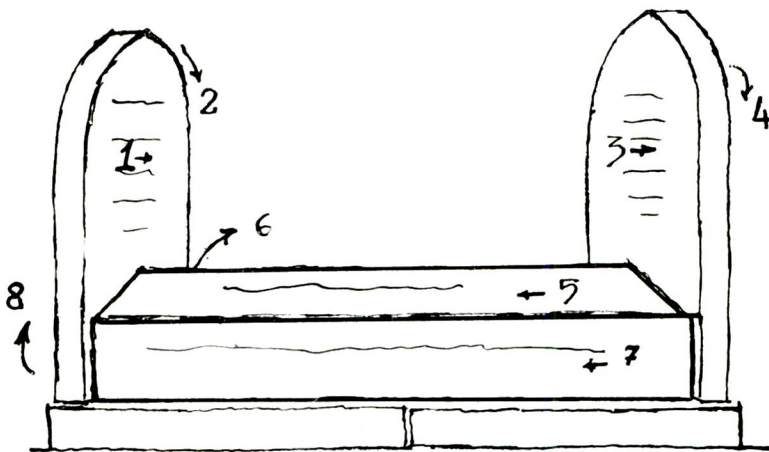
- III — 1 — على بك ابن
2 — الياس بك ابن قوددار
3 — نور الله قبرهم

Ayak taşının dış yüzünde:

- IV — 1 — و حرر في نصف
2 — ليلة الاثنين ثامن
3 — عشر جمادى الاخر لسنة
4 — خمس عشرين وثمانماية

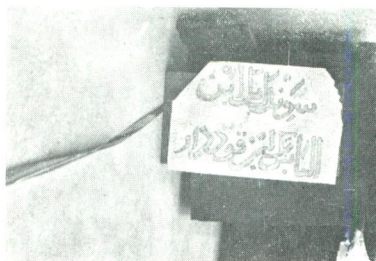

Res. 1

LÖTFİ NİLTUMA .

Res. 2

← Res. 3

1, 2, 3 ncü bendlerin türkçesi: “Allah esirgeciyi ve affedicidir. Allah kabirlerini nurlandırırın Kuvvaddar oğlu İlyas Bey oğlu ve hakkın affına, rahmetine muhtaç, mübarek şehit, insanlığın hülâsası gençlerin iftihar ettiği merhum Ali Bey’e bu nurlu mezar yapıldı”. Dördüncü bendin türkçesi de “825 yılı Cemaziyelahirinin 18 nci pazartesi (9 Haziran 1422) salı gecesinin yarısında yazıldı” demektir.

Sevindik Bey’in mezarı — resimde görüldüğü gibi — baş ve ayak tarafına dikilmiş yalnız iki mermer taştan ibarettir. Taşların yapı-ışları klâsik mezar taşları tipindedir. Üzerinde şu yazılar vardır :

Baş taşının iç yüzünde:

- 1 هو الباقي
 — 2 هذا المرقد سلالة الامرا
 — 3 نتيجة الكبرا نوجوان وقت المرحوم المغفور
 — 4 السعيد الشهيد المحتاج الى رحمة الله تعالى

Ayak taşının dış yüzünde:

- 1 سونديك بك ابن
 — 2 الياس بك ابن قوددار
 — 3 انار الله برهانها بجوار حق
 — 4 و حرر في وقت ثلثان شب شنبه

Ayak taşının iç tarafında:

- 1 صفرا المظفر لسنه ست
 — 2 عشرون وثمانماية²

Bu yazıların türkçesi: “Allah bâkidir. Bu mezar Kuvvaddar oğlu İlyas Bey oğlu Tanrının rahmetine muhtaç mübarek şehit, merhum, vaktin nev civanı, yiğiti, uluların sonu, neticesi ve beyler sülâlesinden olan Sevindik Beyin’dir. Allah onların kabirlerini nurlandırırın. 826 senesi Safer ayında cumartesi gecesinin üçte ikisi vaktinde yazıldı” demektir.

Mezar taşlarındaki bu yazılar mahallî neşriyatta yayımlanmış

² Bu tarihin yüzler hanesi siyakat rakamı ile yazılmıştır. Krş. Konya müzesi 102 No. yazma mecmua, s. 172.

ise de pek çok noksan ve yanlışlar vardır. ³ Onların (Sırâten seviyyer. — صراطاً سوياً diye uydurdukları kelimelerin Sevindik Bey İbni İlyas Bey İbni Kuvvaddar olduğu açıkca görülmektedir (Res. 2).

Bezm ü Rezm'in kayıtlarına gelince: Yıldırım Bayezit Han Amasya'ya giderken Kuvvaddar⁴ oğulları elinde bulunan Kırkdilim kalesine uğramış, kaleyi muhasara ile zabt ederek Kuvvaddar oğlu Seydi Mahmud'u tutmuş oraya hapsedmiştir. ⁵

Amasya emiri Ahmet Bey tenezzüh yerlerinin güzeli ve hoş bir yer olan Kaynar - pınarı'na⁶ çadırlarını kurmuş asker toplamış Kuvvaddar oğlu ile birlikte Sivası Kadı Burhan üd din'den almak için hareket etmişlerdi. ⁷

İşte Amasya emiri ve Hacı Şadgeldi Paşa'nın oğlu, müstekil beylerden olan Ahmed Bey ile ittifak ederek Sivas'ı Kadı Burhan üd din'den almağa giden Kuvvaddar oğlunun da bu müstekil ümera arasında sayılması uygun olacağına inanıyorum.

Bu sülâle elinde olduğu anlaşılan Kırkdilim ⁸ kalesinin nerede olduğu, yerinde bugün kale bakiyeleri bulunup bulunmadığını henüz tesbit etmek mümkün olmadı. Çorum'a yazdığım mektuplardan daha bir cevap alamadım.

Kuvvaddar oğullarının ne suretle Taşköprü'ye gelmiş yerleşmiş ve orada ölmüş oldukları hakkında mehazlarda bir kayıt yoktur. Fakat yurtları ellerinden alınan ümeranın başka taraflarda ikamete memur edildiği ve geçimlerine medar olmak üzere timarlar verildiği malûmdur. Kuvvaddar oğullarının da Taşköprü'ye bu şekilde gelmiş olmaları ihtimal dahilindedir.

³ M. Behçet, Kastamonu Asar-ı kadimesi. s. 70. Talât Mümtaz Yaman, Kastamonu tarihi, s. 135. Ahmet Gökoğlu, Paflagonya. s. 297.

⁴ El-kaid, binek hayvanlarını yeden adama derler. Yedekçi demektir. Cemi züvvâr vezninde kuvvâd gelir. Seraskere, çavuşa itlakı bu mânadandır (Kamus tercümesi, c. I, s. 1268). Bu ifade kelimenin mezar taşındaki hareketmiş şekline uyar. Bezm ü Rezm'de kuvvad-u dar şeklinde yazılmıştır.

⁵ Bezm ü Rezm, s. 403:

تا بعد از روزی چند خبر رسید که قلعه [قرق دلیم] را که بولد [قود و دار] تعلق داشت از پسر او سیدی محمود بقهر و غلبه بسته و اورا محبوس کردائید

⁶ Kaynar-pınarı Ordu vilâyetinin Ünye kazasına bağlı bir yerdir. Meskûn yerler kılavuzu, s. 655.

⁷ Bezm ü Rezm, 330:

« قینار پشاری » که سر چشمه نزه و مقامی حرم است بنجیم ساخته بجمع عساکر و ترتیب اسباب جنگ مشغولست و عزیمت مصمم ساخته که بولد « قودودار » پیوندد و باتفاق و استظهار او بولایت سیواس در آید

⁸ Anadolu'da iki yerde Kırk dilim gösterilmiştir. Birisi Yozgat'ın Çekerek kazasına bağlı bir köy. Diğeri Çorum merkezine bağlı bir köydür. Meskûn yerler kılavuzu s. 688.